

OPATRENIA NA ODSTRÁNENIE SOCIÁLNO-EKONOMICKÝCH ROZDIELOV MEDZI REGIÓNMÍ

Ing. Anna Bilá, PhD.

Inštitút regionálneho a komunálneho rozvoja Technická univerzita v Košiciach
Slovenská republika
anna.bila@tuke.sk

ABSTRACT

This paper compares the social – economy difference elimination between the regions of Slovakia. It inscribes in detail the measures and their implementation within the Operation programme the fundamental infrastructure (OPFI) in accordance with the priority order: 1 Transportation infrastructure, 2 Environmental infrastructure, 3 Local infrastructure. Financial allocations for years 2004-2006 for priority 1 Transportation infrastructure were allocated 274 958 660 EUR (incl. 206 218 995 EUR from ERDF, 68 739 665 EUR from National funds). Financial allocations for year 2004-2006 for priority 2 Environmental infrastructure were given 130 394 344 EUR (incl. 96 394 550 EUR from ERDF sources and 33 999 794 from National funds). Financial allocations for years 2004-2006 for priority 3 – Local infrastructure were given 120 941 334 EUR. European community financial sources keep the supplemental character. Long term financial allocation less than dimension referring the technical state of objects used by the civil infrastructure arrangements produced the irretrievable financial allowance demand surpassing highly the possibility to cover this programme. Within this time period the new programme process for years 2007-2013 occurs. Regarding the existing experiences produced by OPFI implementation Slovak Ministry of Building and Regional Development (MBRD SR) is interested to continue this simultaneous programming time period.

KEY WORDS

social – economy difference, regions, measures, Operation programme the fundamental infrastructure, financial allocations

1. Úvod

Doterajšie analýzy sídelno-regionálnej situácie SR signalizujú, že súčasné obdobie je charakteristické prehlbovaním sociálno-ekonomických rozdielov medzi sídlami aj regiónmi, prehlbovaním rozdielov v ich potenciáloch, životných podmienkach a v neposlednej rade aj v rozvojových disponibilítach [1, 2, 3, 4].

Slovenská republika zaznamenáva rýchly ekonomický rast, ktorý je spojený s rastom produktivity práce. Vysokú otvorenosť ekonomiky si udržuje aj vďaka priamym zahraničným investíciám. Predpokladáme, že nábeh výroby v nových zahraničných podnikoch by mal zabezpečiť pokračovanie rýchleho hospodárskeho rastu v nasledujúcich rokoch. V roku 2004 výkonnosť ekonomiky SR vyjadrená v HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily (PKS) dosahovala 47,8 % úrovne EÚ-15. V porovnaní k priemeru EÚ – 25 dosahovala výkonnosť ekonomiky hodnotu 51,9 %. V roku 2005 výkonnosť ekonomiky Slovenska v porovnaní s EÚ-25 dosiahla podľa EUROSTATu hodnotu 53,9 %, čomu zodpovedá 49,9 % priemeru EÚ – 15 [5]. Regionálne rozdiely vo výkonnosti ekonomiky SR sú značné na úrovni NUTS 2. V roku 2003 sa dosiahol na západnom Slovensku 44,1 %, na strednom Slovensku 39,2 % a na východnom Slovensku iba 35,2 % z HDP na 1 obyvateľa vytvoreného v NUTS 2 z úrovne dosiahnutej v EÚ – 15. Bratislavský kraj dosiahol 109,0 % úrovne EÚ – 15, čo súvisí s postavením Bratislavy ako hlavného mesta. Miera využitia rastového potenciálu regiónov poskytuje určitú informáciu o vývoji v oblasti potenciálu regiónov. Je vypočítaná ako rozdiel potenciálneho a aktuálneho regionálneho produktu (HDP v bežných cenách) vo vzťahu k potenciálnemu regionálnemu produktu. Odhad miery využitia rastového potenciálu regiónov za rok 2004 na úrovni NUTS 2 bol nasledovný: bratislavský región 0,9 %, západoslovenský región 5,1 %, stredoslovenský región 4,4 % a východoslovenský región 11,4 %. Z uvedených údajov vyplýva, že využitie rastového potenciálu regiónov je nedostatočné. Trvalo udržateľný rast ekonomiky SR je možné podporiť lepším využitím existujúceho rastového potenciálu regiónov, stimuláciou jeho rastu, ako aj vhodným rozvojom regiónov.

2. Regionálne rozdiely v miere ekonomickej aktivity, zamestnanosti a nezamestnanosti

Pre zhodnotenie regionálnych rozdielom sme použili popis a porovnanie základné ukazovateľov trhu práce, a to miery ekonomickej aktivity, zamestnanosti a nezamestnanosti za jednotlivé regióny [6]. Základné

ukazovatele trhu práce boli hodnotené k tretiemu štvrtroku 2005. Ako podklad nám poslúžili údaje z výberového zisťovania pracovných síl spracovaného Štatistickým úradom SR (ŠÚ SR) a z údajov Informačného systému o cene práce spracované Treximou.

V treťom štvrtroku 2005 miera ekonomickej aktivity na úrovni krajov porovnávaná v rámci Slovenska bola okolo hranice 60 % z celkového počtu obyvateľstva regiónov. Na rozdiel od úrovne ekonomicke aktívneho obyvateľstva (EAO) existujú v štruktúre EAO, v podiele pracujúcich a nezamestnaných v jednotlivých krajoch, značné odlišnosti. Zatiaľ čo v miere ekonomickej aktivity je rozpätie medzi kraji len 7,1 percentuálnych bodov, v miere zamestnanosti je to 17,6 percentuálnych bodov a v miere nezamestnanosti 19,4 percentuálnych bodov. Najvyššia miera ekonomickej aktivity bola v bratislavskom kraji – 63,5 %, najnižšia v košickom kraji – 56,4%. Mieru ekonomickej aktivity výraznejšie nad priemerom SR mal len kraj bratislavský a trnavský, zatiaľ čo tesne nad priemerom banskobystrický a prešovský kraj. Uvedené štyri kraje majú zároveň aj mieru nezamestnanosti pod celoslovenským priemerom. Najnižšiu mieru nezamestnanosti má kraj bratislavský (5,1%), potom nasleduje kraj trenčiansky (7,4%), trnavský (10,4%) a nakoniec žilinský kraj (13,9%). Košický kraj bol krajom s najvyššou mierou nezamestnanosti (24,5 %) v treťom štvrtroku 2005.

3. Rozvoj infraštruktúry

Doprava je jeden z kľúčových faktorov rozvoja spoločnosti, prostriedkom hospodárskeho rozvoja a predpokladom k dosiahnutiu sociálnej a regionálnej súdržnosti. V súlade s Dopravnou politikou SR do roku 2015 a koncepčnými dokumentmi rezortu dopravy, pôšt a telekomunikácií sa vytvárajú podmienky na proporcionálny rozvoj dopravnej infraštruktúry na území Slovenska [3]. Ide o diaľnice, rýchlostné cesty, cesty I. triedy a železnice. V roku 2005 bola implementovaná stratégia Kohézneho fondu (KF) v oblasti dopravy a Priorita Dopravná infraštruktúra v rámci Operačného programu Základná infraštruktúra (OP ZI) ako aj projekty z predvstupových fondov ISPA a PHARE. Ide hlavne o realizáciu projektov koridorov (TEN-T), ako aj vnútroštátnych dopravných koridorov s cieľom odstraňovania regionálnych disparít a zvyšovania dostupnosti jednotlivých regiónov.

V rámci ISPA bolo odsúhlasených 22 investičných projektov, z toho 4 dopravné projekty (modernizácia 3 úsekov na železničnej trati Bratislava – Piešťany a úsek diaľnice od Viedenskej cesty po Prístavný most v Bratislave) a 18 projektov z oblasti životného prostredia (najmä z oblasti vodného hospodárstva). Rozdelenie odsúhlasených prostriedkov pre jednotlivé kraje bolo nasledovné: trnavský 35%, bratislavský 19%, banskobystrický 13%, žilinský 9%, košický 8%, nitriansky 7%, prešovský 6% a trenčiansky 3%. Vysoký

podiel Bratislavy a Trnavy spôsobili dopravné projekty, najmä modernizácia železničnej trate z Bratislavy do Piešťan. Z fondu ISPA SR získala pre projekty dopravnej infraštruktúry pre roky 2000 – 2006 najvyšší možný grant vo výške 170,889 mil. EUR. Sektor dopravy absorboval prostriedky programu ISPA v maximálne novej miere. Projekty sa priebežne realizujú v súlade s príslušnými finančnými memorandami ISPA. Rozvoj diaľnic a rýchlostných ciest sa realizuje podľa Aktualizovaného nového projektu výstavby diaľnic a rýchlostných ciest. Cesty I. triedy sa realizujú podľa Programu výstavby cestnej siete. Modernizácia železničnej infraštruktúry sa realizuje podľa Programu rozvoja železničných ciest do roku 2010.

V roku 2004 bolo zaslaných do Európskej komisie (EK) 9 žiadostí o spolufinancovanie projektov z Kohézneho fondu. Do konca roku 2004 EK rozhodla o prijatí 7 žiadostí, 5 z oblasti životného prostredia a 2 z dopravnej infraštruktúry. Najviac prostriedkov z KF smeruje na východné Slovensko (spolu 215369288 EUR), kde sa bude z KF podporovať doteraz najväčší projekt KF v SR - výstavba diaľnice D1 v úseku Mengusovce – Jánovce a výstavba rozvodov pitnej vody a kanalizácie v povodiach riek Tople a Torysy. Druhý schválený dopravný projekt je modernizácia železničnej trate v úseku Piešťany – Nové Mesto nad Váhom s odsúhlaseným príspevkom 66093840 EUR. Na zásobovanie vodou a odkanalizovanie regiónu horné Kysuce bol odsúhlasený príspevok 43471200 EUR a južné Slovensko by malo dostať 34499400 EUR na zásobovanie pitnou vodou a odvedenie a čistenie odpadových vôd v Šamoríne a Galante. EK doteraz nerozhodla o projekte protipovodňovej ochrany v Bratislave z dôvodu chýbajúcich ekonomických analýz (tieto boli doplnené v roku 2005 prostredníctvom technickej asistencie) a o projekte zásobovania vodou a odkanalizovania oravského regiónu z dôvodu, že projekt presahuje zostávajúce finančné prostriedky z alokácie pre SR na roky 2004 – 2006. Z dôvodu, že objem požadovaných prostriedkov vysoko prekročil alokáciu pre SR, boli miery pomoci znížené pri dvoch dopravných projektoch a 3 projektoch z oblasti životného prostredia.

3.1 Dopravná infraštruktúra

V rámci schváleného Operačného programu Základná infraštruktúra na roky 2004 – 2006 je Priorita 1 – Dopravná infraštruktúra rozpracovaná do opatrení:

- 1.1 Modernizácia a rozvoj infraštruktúry železničnej dopravy – cieľom opatrenia je zabezpečiť rozvoj infraštruktúry železničnej dopravy v jednotlivých regiónoch. Zvyšovanie kvalitatívnej úrovne železničnej siete bude prispievať tiež znižovanie nepriaznivých vplyvov dopravy na životné prostredie. Konečným prijímateľom sú Železnice SR.
- 1.2 Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry – cieľom opatrenia je zabezpečiť kvalitné cestné

spojenie medzi jednotlivými regiónmi, krajskými sídlami navzájom a hlavným mestom Bratislavou. V rámci toho sa uvažuje s výstavbou nových cestných úsekov, križovatiek a obchvatov miest a obcí, ako aj rekonštrukcie ciest, ktoré by mali výrazne zlepšiť dopravnú situáciu v exponovaných územiach. Konečným prijímateľom sú Národná diaľničná spoločnosť, a. s. a Slovenská správa ciest, a. s.

- 1.3 Modernizácia a rozvoj infraštruktúry leteckej dopravy – opatrenie je zamerané na zvýšenie bezpečnosti letísk inštaláciou komplexných bezpečnostných systémov s cieľom ochrany prevádzkových plôch, budov a objektov na letiskách. Cieľom opatrenia je zabezpečiť zvýšenie bezpečnosti letísk vybudovaním komplexného bezpečnostného systému na letiskách na ochranu majetku, osôb a ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania. Konečným prijímateľom v rámci tohto opatrenia sú Letiskové spoločnosti (Letisko Košice – Airport Košice, a. s., Letisko Piešťany, a. s., Letisko Poprad – Tatry, a. s., Letisko Sliač, a. s.).

Tabuľka 1: Finančné alokácie na roky 2004 – 2006 pre Prioritu 1- Dopravná infraštruktúra

Opatrenie	ERDF	Národné zdroje	Celkom	Podiel (%)
	EUR	EUR	EUR	
	1	2	3=1+2	
1.1 Modernizácia a rozvoj infraštruktúry železničnej dopravy	67185655	22395218	89580873	33
1.2 Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry	136 44153	45581385	182325538	66
1.3 Modernizácia a rozvoj infraštruktúry leteckej dopravy	2289187	763062	3 052 249	1
Dopravná infraštruktúra	206218995	68739665	274958660	100
C e l k o m				

3.2 Environmentálna infraštruktúra

MŽP SR ako sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom pre OP ZI vyhlásilo v rámci Priority 2 Environmentálna infraštruktúra výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok ešte v priebehu roku 2004. Zverejnené boli 4 výzvy pre všetky 4 opatrenia Priority 2 s termínom uzávierky v priebehu roku 2006.

V rámci OP ZI na roky 2004 - 2006 bola určená priorita č. 2 Environmentálna infraštruktúra, ktorej cieľom je zabezpečiť zlepšenie životného prostredia a jeho riadenia. Táto priorita pozostáva zo štyroch opatrení:

- 2.1 *Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd*, ktorého cieľom je

zvýšenie počtu obyvateľstva pripojeného na kanalizačné siete a čistiare odpadových vôd, zásobovanie obyvateľstva vyhovujúcou pitnou vodou a prijatie opatrení na prevenciu alebo odstránenie nepriaznivých účinkov povodní.

- 2.2 *Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia* je zamerané na znižovanie emisií znečisťujúcich látok zo zdrojov znečisťovania ovzdušia, dosiahnutie lepšej kvality ovzdušia najmä v mestách a priemyselných oblastiach, znižovanie energetickej náročnosti slovenského hospodárstva a dosiahnutie zmien v palivovej základni s cieľom vyššej miery využívania environmentálne prijateľných palív a obnoviteľných zdrojov energie.

- 2.3 *Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva*, ktoré je zamerané najmä na prevenciu vzniku odpadov a ich minimalizáciu, zavedenie separovaného zberu odpadov, zhodnocovanie odpadov, ako aj na uzatváranie a rekultiváciu skládok odpadov, pre ktoré nebolo povinné vytvárať účelovú finančnú rezervu.

- 2.4 *Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia*, ktoré sa sústreďuje najmä na otázky súvisiace so zvýšenou koncentráciou turistických aktivít v prírodne atraktívnych oblastiach, slabým dohľadom nad chránenými územiami a nedostatočnou koordináciou rôznych aktivít v pôsobnosti jednotlivých ministerstiev v chránených územiach. Na dosiahnutie zlepšenia v tejto situácii by sa úsilie i finančné zdroje mali sústrediť do výkonných inštitúcií zodpovedných za ochranu prírodného prostredia a za vypracovanie a realizáciu plánov riadenia chránených území.

MŽP SR vyhlásilo v rámci Priority 2 Environmentálna infraštruktúra výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok ešte v priebehu r. 2004. Zverejnené boli 4 výzvy pre všetky 4 opatrenia Priority 2 s termínom uzávierky priebežne do konca roka 2006. Finančné alokácie na opatrenia v rámci OP ZI – Priorita 2 Environmentálna infraštruktúra na programové obdobie 2004-2006 v bežných cenách sú 130394344 EUR (4954985072 Sk), z toho 96394550 EUR (3662992900 Sk) bude zo zdrojov ERDF a 33999794 EUR (1291992172 Sk) bude tvoriť spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly MŽP SR. Plánovaná finančná alokácia podľa opatrení je nasledovná:

Tabuľka 2: Opatrenia Priority 2 – Environmentálna infraštruktúra

Opatrenie	KF
2.1: Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd	58 293 438 EUR
2.2: Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry	33 559 668 EUR

na ochranu ovzdušia	
2.3: Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva	30 914 384 EUR
2.4: Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia	7 626 854 EUR

Od začiatku programového obdobia prijalo MŽP SR v rámci Priority 2 Environmentálna infraštruktúra 375 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v celkovom objeme žiadaných príspevkov 18231883 tis. Sk, čo niekoľkonásobne prevyšuje výšku alokovaných prostriedkov určených pre Prioritu 2 Environmentálna infraštruktúra v programovom období rokov 2004-2006. Počty prijatých žiadostí podľa jednotlivých opatrení sú nasledovné:

- 142 žiadostí v rámci opatrenia 2.1. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd,
- 60 žiadostí v rámci opatrenia 2.2. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia,
- 139 žiadostí v rámci opatrenia 2.3. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva,
- 34 žiadostí v rámci opatrenia 2.4. Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia.

Od začiatku programového obdobia bolo schválených celkovo 107 žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku v celkovej výške 4 184 233 tis. Sk (z toho 3 007 096 tis. Sk zo zdrojov ERDF a 1 177 136 tis. Sk zo zdrojov ŠR) v nasledovnom rozdelení podľa opatrení:

- 46 žiadostí za opatrenie 2.1. v objeme 2 009 978 tis. Sk
- 18 žiadostí za opatrenie 2.2. v objeme 927 363 tis. Sk
- 31 žiadostí za opatrenie 2.3. v objeme 1 144 243 tis. Sk
- 12 žiadostí za opatrenie 2.4. v objeme 102 649 tis. Sk

Vzhľadom k doterajšej celkovej výške schválených nenávratných finančných príspevkov a berúc do úvahy výšku žiadaných príspevkov žiadostí, ktoré sú v súčasnosti v procese posudzovania, rozhodlo MŽP SR v priebehu decembra 2005 o dočasnom pozastavení prijímania žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci opatrenia 2.1. a opatrenia 2.3, ako už bolo vyššie spomenuté. V januári 2006 dočasne pozastavené aj prijímanie žiadostí pre opatrenie 2.2 k termínu 31.1.2006. Všetky finančné prostriedky schválené v rámci jednotlivých opatrení sú využívané na zmierňovanie sociálno-ekonomických rozdielov v regiónoch SR v oblasti ochrany životného prostredia.

Tabuľka 3: Priorita 2 – Environmentálna infraštruktúra

TRK		
	Počet schválených žiadostí	13
	Percento z celkového počtu	12,04%
	Výška schválených prostriedkov	616 532 tis. Sk
BBK		
	Počet schválených žiadostí	29
	Percento z celkového počtu	26,85%
	Výška schválených prostriedkov	1 104 196 tis. Sk
KK		

	Počet schválených žiadostí	17
	Percento z celkového počtu	15,74%
	Výška schválených prostriedkov	962 150 tis. Sk
NK		
	Počet schválených žiadostí	24
	Percento z celkového počtu	22,22%
	Výška schválených prostriedkov	737 790 tis. Sk
TRK		
	Počet schválených žiadostí	5
	Percento z celkového počtu	4,63%
	Výška schválených prostriedkov	113 331 tis. Sk
PK		
	Počet schválených žiadostí	16
	Percento z celkového počtu	14,81%
	Výška schválených prostriedkov	597 472 tis. Sk
ŽK		
	Počet schválených žiadostí	11
	Percento z celkového počtu	10,19%
	Výška schválených prostriedkov	81 442 tis. Sk

V súčasnosti nie je možné vykonať zhodnotenie reálneho dopadu realizácie programu na odstraňovanie, resp. zmierňovanie regionálnych rozdielov na úrovni programu ako celku, nakoľko väčšina schválených projektov je ešte v procese realizácie. Skutočný dopad bude možné zhodnotiť na základe monitorovania indikátorov a merateľných ukazovateľov projektov, ktorých realizácia bude ukončená.

3.3 Lokálna infraštruktúra

Súčasťou infraštruktúry je aj občianska vybavenosť – lokálna infraštruktúra. Jedným z hlavných cieľov podpory regionálneho rozvoja je „trvalo udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj regiónov“ [2]. Obnova a regenerácia lokálnej infraštruktúry je predpokladom sociálnej prevencie a rozvoja služieb, čo má priamy vplyv na hospodársky rozvoj, zvyšovanie životnej úrovne a rozvoj spoločenského kapitálu na miestnej a regionálnej úrovni. K zníženiu regionálnych disparít v oblasti lokálnej infraštruktúry by mali napomôcť aktivity realizované prostredníctvom opatrení a podopatrení Priority 3 – Lokálna infraštruktúra v rámci OP ZI. Podporný program je realizovaný na území 7 samosprávnych krajov SR (Trnavský, Nitriansky, Trenčiansky, Banskobystrický, Žilinský, Prešovský a Košický).

Priorita 3 je realizovaná prostredníctvom opatrení:

3.1 – *Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch.* Cieľom opatrenia je vyrovnanie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi v úrovni školstva, v sociálnych, zdravotníckych a kultúrnych službách. Je zamerané na zlepšenie infraštruktúry škôl a školských zariadení, polyfunkčných vzdelávacích, kultúrnych a spoločenských stredísk a sociálnych a zdravotníckych stredísk s cieľom rekonštrukcie a revitalizácie týchto zariadení, zvýšenia ich štandardu a obnovy ich technologického zariadenia.

3.2 *Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor.* Cieľom je zredukovať rozdiely medzi úrovňou rozvoja informačnej infraštruktúry, obsahom a

úrovňou vzdelávania v oblasti IKT medzi jednotlivými regiónmi Slovenska a ich obyvateľmi. Cieľom opatrenia je takisto zabezpečiť lacný, široký, celonárodný prístup k informáciám, informačným technológiám a službám.

Opatrenie 3.3 Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky je zamerané na podporu regionálneho rozvoja v oblasti tvorby strategických dokumentov rozvoja ako sú územné plány a plány hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Druhou aktivitou je budovanie partnerstiev v rámci regiónov, ktorých cieľom je zapojenie všetkých relevantných aktérov regionálneho rozvoja do procesu jeho plánovania, realizácie a vyhodnocovania a prepojenie medzi administratívnymi štruktúrami na všetkých úrovniach.

Opatrenie 3.4 Renovácia a rozvoj obcí. Cieľom je zlepšenie miestnej hmotnej a nehmotnej (kultúrnej) infraštruktúry na dedinách, ktoré podporí vidiecke podnikanie a poskytne základné služby vidieckemu obyvateľstvu a návštevníkom vidieka.

Tabuľka 4: Prehľad kontrahovania finančných prostriedkov v rámci priority 3 – Lokálna infraštruktúra

Opatrenie	Alokácia 2004 - 2006	Počet prijatých projektov	Počet schválených projektov
3.1.1	975835060	863	86
3.1.2	975835060	126	6
3.1.3	321849512	122	11
3.1.4	321849512	282	38
3.2	520703170	143	11
3.3	173548660	84	28
3.4	1351502718	1128	276
Spolu	4641123692	2748	456

Požiadavky potenciálnych konečných prijímateľov už v prvom hodnotiacom kole niekoľkonásobne prevýšili objem alokovaných finančných prostriedkov na celé programové obdobie. Celkové sumarizované oprávnené náklady prijatých projektov:

- prijaté v 1. termíne 4 553 655 642 Sk

- prijaté v 2. termíne 3 897 516 123 Sk

spolu: 8 451 171 765 Sk

Z uvedeného dôvodu bola výzva od júla 2005 pozastavená.

4. Sociálno-ekonomické programy

Materiál Návrh postupu pri úprave finančných plánov programových dokumentov bol schválený Vládou SR v roku 2005. V súlade s výsledkom vyhodnotenia dochádza k realokácii v rámci Priority 1 Sektorového operačného programu Priemysel a služby (SOP PS). Pôvodný finančný plán SOP PS bude modifikovaný tak, že sa uskutoční realokácia finančných prostriedkov z opatrenia 1.5 (Rozvoj zahraničnej spolupráce a image SR)

do opatrenia 1.2 (Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry). Ide o presun zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja vo výške 10 279 052,- EUR.

Takto zrealizovaná realokácia bude mať za následok:

- zatriaktívnenie regiónov pre vstup investičného kapitálu;
- efektívnejšie využitie priemyselných objektov a lokalít s vybudovanou, resp. čiastočne vybudovanou infraštruktúrou a profesijné využitie ľudského potenciálu;
- využitie v súčasnosti nevyužívaných podnikových areálov pre nové podnikateľské aktivity;
- zvýšenie zamestnanosti, zvýšenie počtu živnostníkov a MSP podnikajúcich v regiónoch;
- zvýšenie dobudovania infraštruktúry nevyhnutnej pre zriadenie nových podnikateľských aktivít;
- ušetrenie prostriedkov štátneho rozpočtu v súvislosti s adekvátnym znížením týchto zdrojov kvôli zachovaniu intenzity pomoci pre opatrenie 1.2 vo výške 6 069 535,- EUR;
- zníženie objemu súkromných zdrojov na program vo výške 10 279 052,- EUR;
- zvýšený nárok na zdroje samospráv (vlastné zdroje konečných prijímateľov, napr. obcí, VÚC) vo výške 685 270,- EUR;
- zníženie celkového objemu prostriedkov na program vo výške 15 663 317,- EUR a s tým súvisiaca zmena rozhodnutia EK.

Na základe komunikácie s potenciálnymi žiadateľmi o poskytnutie nenávratného finančného príspevku sa predpokladá prijatie cca 20 projektov v celkovej požadovanej výške nenávratného finančného príspevku cca 3,2 mld. Sk a to z nasledovných krajov: banskobystrický (3), prešovský (3), žilinský (3), košický (4), nitriansky (3), trnavský (3) a trenčiansky (1). O vybudovanie priemyselných parkov prejavili záujem investori z nasledovných odvetví: automobilový priemysel (16), strojársky (12), kovoobrábaci (9), potravinársky (5), informačné technológie a služby (4), chemický (3) a drevospracujúci (4), pričom sa predpokladá vytvorenie cca 7 000 pracovných miest.

Pre mapovanie regionálnych podmienok na podnikanie sme použili *Index regionálneho podnikateľského prostredia* (IRPP). Index je súhrnným číslom, ktoré hovorí o stave podnikateľského prostredia v jednotlivých regiónoch na Slovensku. Index kombinuje výsledky dotazníkového prieskumu s relevantnými štatistickými ukazovateľmi. Index je rozdelený do štyroch hlavných oblastí a skladá sa zo 66 položiek, ktorým bola pridelená rôzna váha podľa ich vplyvu na podnikateľské prostredie. Index je zložený z 5 subindexov:

1. ekonomická aktivita, 20 %
2. infraštruktúra, 26 %
3. ľudské zdroje, 26 %
4. verejná správa, 18 %

5. všeobecná spokojnosť s podmienkami na podnikanie 10 %

Index podnikateľského prostredia za jednotlivé kraje hovorí jasne v prospech Bratislavského kraja, ktorý má od ostatných krajov výrazný odstup. Najlepšie podmienky na podnikanie na Slovensku v porovnaní s ostatnými regiónmi poskytuje Bratislavský kraj s hodnotou indexu 145,99. Najmenej vhodné podmienky na podnikanie meranými týmto indexom dosahuje Prešovský kraj s hodnotou indexu 55,44, teda skoro o polovicu horšie ako priemer Slovenska. Aj v prípade podnikateľského prostredia sa zvyrazňuje rozdiel medzi Bratislavským krajom a zvyškom Slovenska. Veľké rozdiely sú tak isto ak porovnáme západné Slovensko so stredným a východným Slovenskom. Západné Slovensko by dostalo hodnotu indexu 84,01 a stredné Slovensko 64,77 a východné 60,17.

Slovensko je v súčasnosti jednou z najatraktívnejších krajín v Európe pre investovanie v automobilovom priemysle. Naša krajina zachytila presun kapacít západných výrobcov. Priame zahraničné investície do automobilového priemyslu budú nasledovne vyžadovať pružnú a výkonnú dodávateľskú sieť. K rozvojových prioritám patrí aj infraštruktúra, ktorá tvorí jeden zo základných predpokladov úspešnosti automobilových výrobcov. Dopravná infraštruktúra a logistika zásadným spôsobom ovplyvňujú rýchlosť a čas dodávok. Od roku 2007 budú na Slovensku produkovať na plnú kapacitu ďalší dvaja výrobcovia automobilov. Z celkových priamych zahraničných investícií plynulo na Slovensku 23,5 % do automobilového priemyslu. Predpokladá sa, že vysoká úroveň zahraničných investícií do automobilovej výroby (vyše 500 mil. EUR), realizovaná v posledných rokoch, sa udrží a v nasledovných piatich rokoch bude ešte rásť. Zámer rozvíjať produkciu s vysokou pridanou hodnotou v oblasti automobilového priemyslu možno naplniť len vtedy, ak pre automobilový priemysel budú v SR dostupné kvalitné ľudské zdroje s vysokoškolským vzdelaním prvého až tretieho stupňa (absolventi bakalárskeho, inžinierskeho a doktorandského štúdia).

Pre udržanie, rozšírenie či zmenu kvality aktivít automobilového priemyslu na Slovensku bude minimálne potrebné:

- Dobudovanie lokálnej infraštruktúry (diaľnice, letiská), reštrukturalizácia železníc, využitie potenciálu lodnej dopravy.
- Dobudovanie energetickej základne Slovenska. Vláda musí zaviesť zahraničného investora na ďalší rozvoj energetickej základne SR, taký, ktorý zaistí dlhodobú sebaistoť vo výrobe elektrickej energie SR.
- Rozvoj nových komunikačných technológií, zvýšenie rýchlosti a geografického rozšírenia komunikačných sietí (prístup k internetu).
- Podpora rozvoja priemyselných parkov a priemyselných zón; budovanie rozhodujúcich výskumno-vývojových základní pri najväčších technických univerzitách a na základe konsenzu

cielené podporiť budovanie výskumno-vývojových centier pre automobilový priemysel (Bratislava, Košice, Žilina, Trenčín).

- Rýchly transfer know-how a najlepších praktík.

Rozvoj automobilového priemyslu na Slovensku nemôže efektívne fungovať bez spolupráce s regionálnymi a miestnymi samosprávami. Regionálne samosprávy musia byť aktívnejšie v presadzovaní rozvojových zámerov a integrácii regionálneho priemyselného potenciálu do automobilovej výroby.

5. Záver

Príspevok podáva informáciu o konkrétnych opatreniach na odstránenie sociálno-ekonomických rozdielov medzi regiónmi, o ich prebiehajúcej implementácii v rámci regiónov, používaných nástrojoch a alokácii finančných zdrojov, ako i dosahovaných výsledkoch. Opatrenia smerujúce k vyrovnávaniu rozdielov medzi jednotlivými regiónmi Slovenska posudzujeme vzhľadom na nasledovné oblasti: rozvoj infraštruktúry, príliv zahraničných investícií, realizácia sociálno-ekonomických programov, aktívna politika trhu práce a pracovná mobilita.

V súčasnom období prebieha programovací proces nového programového obdobia na roky 2007-2013. MVRR SR má vzhľadom na doterajšie skúsenosti z implementácie OPZI záujem pokračovať v aktivitách súčasného programovacieho obdobia. Na aktivity podporované v rámci Priority 3 Lokálna infraštruktúra nadväzuje Špecifická priorita 1.3 Regionálna infraštruktúra pre programovacie obdobie 2007-2013. MVRR SR v záujme podporiť dobré projektové zámery v zásobníku plánuje pre nasledujúce programové obdobie 2007-2013 vytvoriť také implementačné prostredie, ktoré by umožňovalo prioritne podporiť projekty evidované v zásobníku projektov.

References:

- [1] Falt'an, Ľ., Gajdoš, P., Pašiak, J.: Sociálna marginalita územia Slovenska. S. P. C. E., Bratislava 1995, 28 s.
- [2] Šikula, M.: Ekonomické a sociálne súvislosti vstupu SR do EÚ – prínosy a riziká (Dosahová štúdia), Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, Bratislava, 54 s.
- [3] Gajdoš, P. a kol.: Prognóza vedy a výskumu v oblasti sídelného a regionálneho rozvoja na Slovensku do roku 2015. SÚ SAV Bratislava, 2004, 16 s.
- [4] Falt'an, Ľ., Pašiak, J. a kol.: Regionálny rozvoj Slovenska východiská a súčasný stav. SÚ SAV Bratislava, 2004, ISBN – 80-85544-35-0, 88 s.
- [5] Informácia o komplexnom zhodnotení vzťahov rozpočtu EÚ a SR za rok 2005 (vrátane aktuálnej čistej finančnej pozície). MF SR Bratislava, 2006, 13 s.

[6] Správa o súčasnom stave sociálno-ekonomickej úrovne v jednotlivých regiónoch Slovenska a pripravovaných opatreniach na odstraňovanie sociálno-ekonomických rozdielov v jednotlivých regiónoch do konca volebného obdobia. MPSVR SR Bratislava, 2006, 62 s.

Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA 1/124/04 „Problémy SR pri dosiahnutí plnej absorpčnej schopnosti čerpania zdrojov z fondov EÚ a ich riešenie.“